

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

березень 2026

АВТОРИ:

Андрій БОЙКО,

*д.ю.н., професор, професор факультету
правничих наук Національного університету
«Києво-Могилянська академія», експерт Проєкту ЄС
«Право-Justice»*

Світлана ХИЛЮК,

*к.ю.н., доцент, декан факультету права Українського
католицького університету, експертка Проєкту ЄС
«Право-Justice»*

Іван ШЕМЕЛИНЕЦЬ,

*експерт з правничої освіти Фундації DEJURE,
кандидат юридичних наук, експерт Проєкту ЄС
«Право-Justice»*

Аналітична довідка підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є виключною відповідальністю авторів і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Funded by
the European Union

 PRAVO-JUSTICE

**EXPERTISE
FRANCE**
GROUPE AFD

Реформа правничої освіти є одним із важливих викликів для нашого суспільства на шляху до формування якісної правової системи, забезпечення справедливого правосуддя та захисту прав людини і основоположних свобод. Серед ключових проблем реформи правничої освіти, як зазначено у Дорожній карті з питань реформування верховенства права, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 14 травня 2025 року №475-р – є інституційне розмежування освіти правників та підготовки фахівців органів правопорядку. Про необхідність інституційного розмежування освіти правників та підготовки фахівців органів правопорядку звертала увагу Єврокомісія у своїх звітах «Ukraine Report» за 2023 та 2024 рр., у межах переговорного процесу щодо членства України в Європейському Союзі (ЄС).

Підготовка правників в Україні здійснюється за двома спеціальностями – Право та Міжнародне право.

Підготовку правників здійснюють державні заклади вищої освіти, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України (МОН) та Міністерства фінансів України (Мінфін), комунальні заклади вищої освіти, що перебувають у сфері управління обласної та міської рад, приватні заклади вищої освіти, вищі військові навчальні заклади та заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Закон України «Про вищу освіту»¹ (далі – Закон) дає визначення, що таке вищий військовий навчальний заклад та заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Вищий військовий навчальний заклад – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів, ад'юнктів) для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського і старшинського) складу з метою задоволення потреб Збройних Сил України (ЗСУ) інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України (СБУ), Служби зовнішньої розвідки України, інших розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України (НПУ), начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України (МВС), центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

Підготовку правників за державним замовленням, визначеним для Міністерства оборони України (Міноборони) та СБУ здійснюють військові підрозділи закладів вищої освіти, зокрема Військово-юридичний інститут та Інститут Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Обсяги підготовки правників за державним замовленням

Постановами КМУ про державне замовлення на 2022², 2023³, 2024⁴ та 2025⁵ роки визначені обсяги державного замовлення для підготовки правників у розрізі державних замовників (див. табл. нижче). Загальний обсяг місць державного замовлення за 4 роки (тривалість здобуття освітнього

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769-2022-%D0%BF#Text>

³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/708-2023-%D0%BF#Text>

⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/760-2024-%D0%BF>

⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2025-%D0%BF#Text>

ступеня «бакалавр») для МВС, СБУ, Міноборони та Міністерства юстиції України (Мін'юсту) був встановлений більше, ніж для МОН на 247 місць. При чому у 2023 році для МОН було встановлено значний обсяг державного замовлення, для необхідності здійснення переведення з контракту на бюджет окремих пільгових категорій.

	Бакалаври					Магістри		
	2022 (081)	2023 (081)	2024 (081)	2025 (D8)	Всього для МВС, Міноборони, СБУ та Мін'юсту	2024 (081)	2025 (D8)	Всього для МВС, Міноборони, СБУ та Мін'юсту
МВС:	1155	975	878	620	3628	97	0	97
в тому числі Національна гвардія	80	20	20	0	120	0	0	0
Міноборони	94	134	138	138	504	78	43	121
СБУ	67	60	43	65	235	43	75	118
Мін'юст	25	25	30	20	100	10	5	15
					4467			351
МОН	1000	1820	750	650	4220	850	780	1630

Як ми бачимо, обсяги підготовки фахівців за спеціальністю Право у вищих військових закладах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання суттєво переважають обсяги підготовки правників у академічних закладах вищої освіти системи МОН.

Чому підготовка правників у вищих військових навчальних закладах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є неприйнятною у демократичному суспільстві і якого характеру проблеми з цим пов'язані?

Проблема I

Підготовка правників у вищих військових навчальних закладах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання порушує міжнародні стандарти у сфері прав людини та міжнародні принципи реалізації права на вищу освіту.

Зокрема, підготовка правників у вищих військових навчальних закладах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання порушує:

а) принцип доступності вищої освіти;

б) принципи реалізації права на академічну свободу.

Принцип доступності вищої освіти.

Відповідно до статті 26 Загальної декларації прав людини: «Кожна людина має право на освіту, вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного». Стаття 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права зазначає, що «вища освіта повинна бути зроблена однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного шляхом вжиття всіх необхідних заходів і, зокрема, поступового запровадження безплатної освіти». Принцип доступності вищої освіти також закріплений у Конституції України (стаття 53) і Законі (стаття 3).

Міжнародні акти визначають єдиний критерій доступу до вищої освіти – здатність здобувати вищу освіту на основі здібностей кожного.

Принципи реалізації права на академічну свободу

Забезпечення права на академічну свободу є однією з гарантій якісного розвитку вищої освіти та науки, адже «академічна свобода – це право людини на здобуття, розвиток, передачу, застосування та взаємодію з різноманітними знаннями та ідеями через дослідження, викладання, навчання та дискусію» (Принципи реалізації права на академічну свободу, затверджені на 56-й сесії Ради ООН з прав людини 31 травня 2024 року). Забезпечення права на академічну свободу впливає з міжнародних зобов'язань України, серед іншого, із Загальної декларації прав людини (статі 18 та 19), Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (статті 18 та 19 – право на свободу думки, совісті та релігії і право безперешкодно дотримуватися своїх поглядів), Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (стаття 15 – право брати участь у культурному житті та користуватися перевагами наукового прогресу та його застосування та свобода, необхідна для наукових досліджень та творчої діяльності). Також варто звернутися до рекомендацій ЮНЕСКО, включаючи Рекомендацію щодо статусу викладачів вищої освіти (UNESCO RSHETP, 1997) та Рекомендацію щодо науки та наукових дослідників (UNESCO RSSR 1974, 2017).

Чи передбачають міжнародні акти можливість обмеження права доступу до вищої освіти та права на академічну свободу? Так, але за певних умов.

Обмеження доступу до вищої освіти та академічної свободи, якщо такі передбачені національним законодавством, повинні відповідати міжнародним зобов'язанням, особливо тим, що передбачені статтею 29 Загальної декларації прав людини (обмеження, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання та поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві), статтею 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (обмеження можуть бути лише такими, що передбачені законом і є необхідними для поваги до прав чи репутації інших осіб або для захисту національної безпеки чи громадського порядку, або громадського здоров'я чи моралі) та статтею 4 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (лише такі обмеження, що визначені законом, сумісні з характером цих прав та виключно з метою сприяння загальному добробуту в демократичному суспільстві).

На жаль, національне законодавство не у повній мірі відповідає міжнародним стандартам щодо гарантій реалізації права на рівний доступ до вищої освіти та права на академічну свободу, особливо у контексті встановлення обмежень щодо реалізації цих прав. Це виразно виявляється у національній системі підготовки правників.

Зокрема, у Законі зазначено, що не вважається дискримінацією права на здобуття вищої освіти встановлення обмежень і привілеїв, що визначаються специфічними умовами здобуття вищої освіти, зумовленими особливостями отримання кваліфікації (стаття 4).

Тобто, Закон допускає встановлення певних обмежень права на здобуття вищої освіти з окремих спеціальностей, які пов'язані з особливостями отримання певної кваліфікації і, відповідно, – специфічними умовами здобуття вищої освіти. Але це важливе положення Закону не має наскрізного характеру і відповідної реалізації у інших положеннях цього ж Закону, щодо визначення того, на які спеціальності ці обмеження поширюються, і яких саме закладів вищої освіти це стосується і в якій мірі. Зі змісту цього положення можна дійти висновку, що певні обмеження права на здобуття вищої освіти стосуються спеціальностей, в межах яких здійснюється підготовка фахівців для захисту національної безпеки чи громадського порядку, що відповідає міжнародним стандартам і буде здійснюватися у закладах вищої освіти з особливим статусом (в Україні до таких закладів належать вищі військові навчальні заклади та заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання). Обмежений доступ до освіти у цих закладах освіти впливає з обмежень, які пов'язані зі службою у Збройних Силах України, органах СБУ та правопорядку, оскільки зарахування на навчання за державним замовленням до цих закладів вищої освіти передбачає і прийняття на службу в ці органи.

Проте, спеціальність Право не відноситься до спеціальностей, що передбачають специфічні умови навчання, які пов'язані з особливостями виконання особливих функцій із забезпечення національної безпеки, громадського порядку тощо.

Зокрема, служба в органах національної безпеки чи правопорядку є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю, спрямованою на забезпечення національної без-

пеки, протидії злочинності, охорони громадського порядку, здійснення досудового розслідування тощо. Для ефективного виконання цих функцій закон передбачає можливість застосування заходів реагування, превентивних заходів, заходів примусу з можливим застосуванням спеціальних засобів чи вогнепальної зброї. Служба в органах правопорядку ґрунтується на дотриманні субординації і неухильному виконанні наказів старших начальників чи керівників. Натомість, правнича професія (до якої традиційно відносять суддів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів (у державах, де впроваджена латинська модель нотаріату), а також у державах континентальної правової системи, ще, як правило, і правових радників) — це діяльність, пов'язана із тлумаченням та застосуванням права. Ця діяльність ґрунтується на професійній незалежності та безсторонності. Професійна незалежність та безсторонність забезпечуються певними правовими механізмами, серед яких: самоврядність правничої професії, гарантії функціонального імунітету та підзвітність суспільству. Тому доступ до вищої правничої освіти повинні мати усі, хто виявив здібності до навчання за результатами незалежного оцінювання без будь-яких обмежень, які стосуються характеру спеціальності.

Важливо також доповнити, що частина четверта статті 13 Закону наділяє державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти правом своїми нормативно-правовими актами встановлювати низку обмежень щодо реалізації права на академічну свободу, що є неприйнятним для системи підготовки фахівців зі спеціальностей, які не передбачають особливостей отримання кваліфікації та специфічних умов здобуття вищої освіти.

Хартія Європейського Союзу про основоположні права у статті 13 передбачає гарантування академічної свободи. Необхідно звернути увагу, що підготовка правників повинна відбуватися у закладах вищої освіти, які гарантують академічну свободу за міжнародними стандартами, оскільки правники є носіями принципів верховенства права і їх найважливішою місією є захист прав людини і основоположних свобод.

З огляду на зазначене, необхідно звернути увагу, що у державах ЄС не здійснюється підготовка правників у вищих військових навчальних закладах освіти та закладах вищої освіти зі специфічними умовами здобуття вищої освіти, оскільки підготовка фахівців за спеціальністю Право не може здійснюватися у закладах вищої освіти, які встановлюють додаткові обмеження у доступі до освіти та обмеження певних академічних свобод, в силу свого особливого статусу. Принципи доступності до вищої освіти, незалежності здобуття вищої освіти, гарантування академічної свободи, відкритості та прозорості освітньої діяльності є ключовими для правничої освіти.

Проблема II

Змістовна відмінність характеру підготовки правників та фахівців для органів національної безпеки та органів правопорядку.

Освітні програми з підготовки фахівців для служби в органах правопорядку, змістовно пов'язані з формуванням у здобувачів вищої освіти компетентностей, необхідних для виконання особливого характеру повноважень, включаючи знання законодавства в межах функцій відповідного органу правопорядку. У державах ЄС переважає модульна або дуальна підготовка фахівців для служби в органах національної безпеки та органах правопорядку, орієнтована на формування практичних навичок та вмінь особливого характеру.

Освітні програми з Права спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних із тлумаченням та застосуванням права (розуміння правової природи правових інститутів та норм, особливостей їх застосування), включаючи практичні навички застосування права, особливо у частині правової аргументації, правничого письма, правових консультацій та експертизи, підготовки процесуальних документів тощо. Освітні програми з права ґрунтуються на концепції уніфікованого правника, оскільки формують у здобувачів вищої освіти спроможність у подальшому здійснювати професійну діяльність на посадах судді, прокурора, адвоката, нотаріуса чи правового радника.

Відмінності у змістовній складовій освітніх програм для професійної діяльності правника та для служби в органах національної безпеки чи правопорядку обумовлені відмінностями предметних областей, тому підготовка фахівців для служби в органах національної безпеки чи правопорядку у

військових чи закладах освіти зі специфічними умовами за спеціальністю Право суперечить принципам, на яких ґрунтується державна політика у сфері вищої освіти.

Проблема III

Уніфікація до стандартів ЄС щодо правничої освіти та професійної мобільності.

Уніфікація правничої освіти пов'язана з гарантуванням доступу до вищої освіти громадян держав-членів ЄС у будь якій державі ЄС із забезпеченням широкої академічної мобільності. Важливим також є і забезпечення належного рівня вивчення права ЄС.

Право ЄС також сформувало умови для професійної мобільності в межах директиви 2005/36/ЄС «Про визнання професійних кваліфікацій». А саме, створення правових можливостей для правничої професійної діяльності у межах держав ЄС. Для прикладу, право правнику з Франції працювати правником у Німеччині.

Стандарти академічної і професійної мобільності у ЄС для правників виключають можливість для так званих мілітаризованих закладів вищої освіти здійснювати підготовку правників.

Проблема IV

Формування етичних стандартів правника

Правнича освіта у демократичних державах ґрунтується на академічній свободі та етичних стандартах правника, які складно повноцінно забезпечити у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, де панує чітка службова субординація і підпорядкованість. Етичні стандарти правника передбачають дотримання професійної незалежності, безсторонності та високих моральних чеснот, а етичні стандарти для тих, хто проходить службу в органах правопорядку передбачають дотримання службової дисципліни, підпорядкування керівнику, зокрема і неухильне виконання наказу керівника, сумлінне ставленні до виконання своїх обов'язків шляхом зваженого застосування методів переконання та примусу тощо. Різні концептуальні підходи у формуванні етичних стандартів цих двох видів професійної діяльності є переконливим підтвердженням того, що не можна здійснювати підготовку правників у професійному середовищі, у якому панують концептуально відмінні етичні стандарти.

Усі процеси підготовки правників повинні бути прозорими як для професійного середовища, так і для суспільства загалом, натомість, підготовка фахівців для служби в органах правопорядку може передбачати певні обмеження щодо доступу до цієї інформації, що цілком виправдано. Але цей стан речей ще раз переконує в тому, що підготовка правників у військових закладах чи закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є неприйнятною.

Проблема V

Обсяги фінансування підготовки правників в закладах системи МОН і у військових навчальних закладах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в країні істотно різняться.

Бюджетна програма	Вартість підготовки одного здобувача освіти, зазначена в програмі, в грн.
МОН	
2201160 Підготовка кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їх баз практики	62 463, 8
2201260 Підготовка кадрів Київським національним університетом імені Тараса Шевченка	117 217, 4

Бюджетна програма

Вартість підготовки одного здобувача освіти, зазначена в програмі, в грн.

МВС

1001050 Забезпечення діяльності органів, установ та закладів Міністерства внутрішніх справ України, підготовка кадрів закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання

Інформація закрита. Відсутня у відкритому доступі

1002030 Забезпечення виконання завдань, функцій та підготовка кадрів Державною прикордонною службою України

1003020 Забезпечення виконання завдань, функцій та підготовка кадрів Національною гвардією України

1007020 Забезпечення діяльності органів, установ та закладів Національної поліції України

Мін'юст

3601020 Виконання покарань установами і органами Державної кримінально-виконавчої служби України

Не встановлено в бюджетній програмі. Закладено середньодобову вартість харчування одного курсанта та середньомісячний розмір грошового забезпечення 1 курсанта (слухача, ад'юнкта).

Міноборони

2101020 Забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни

Інформація закрита. Відсутня у відкритому доступі

СБУ

6521010 Забезпечення заходів у сфері безпеки держави та діяльності органів системи Служби безпеки України

Інформація закрита. Відсутня у відкритому доступі

Водночас, за отриманими відповідями від закладів вищої освіти, вартість підготовки одного юриста-курсанта коливається від 315 тисяч до 608 тисяч в рік (див. табл. нижче), що в декілька разів вище ніж в закладах освіти, що підпорядковані МОН (62 463, 8 грн.). Водночас у вартість підготовки курсантів у вищих військових навчальних закладах та закладах зі специфічними умовами навчання включається їх харчування та грошове утримання.

Вартість підготовки**Бакалавр****Магістр****МВС**

1 Національна академія внутрішніх справ

315 975,93

330 723,86

2 Одеський державний університет внутрішніх справ

313 396,54

320 941,45

3 Харківський національний університет внутрішніх справ

339 836,11

433 084,18

4 Дніпровський державний університет внутрішніх справ

413 112,25

Мін'юст

7 Пенітенціарна академія України

608588

568713

Якість підготовки правників у закладах вищої освіти системи МОН і у військових навчальних закладах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

На сьогодні визначити якість підготовки правників, які навчаються за кошти державного бюджету, у вищій військових навчальних закладах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання не має можливості, оскільки постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 року № 497 «Про атестацію здобувачів ступеня фахової передвищої освіти та ступенів вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту» (далі – Постанова) встановлено, що на період воєнного стану та протягом одного року після його припинення, атестація здобувачів вищої освіти за спеціальностями Право та Міжнародне право, які навчаються у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із спеціальними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, здійснюється без проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

Це положення Постанови суперечить Закону, оскільки Закон передбачає проведення Єдиного державного кваліфікаційного іспиту за відповідними спеціальностями, без будь-яких винятків для певних закладів вищої освіти.

Водночас, можна проаналізувати результати складання Єдиного державного кваліфікаційного іспиту тими правниками, які навчаються у цих закладах на контрактних умовах.

Результати ЄДКІ у 2023 та 2024 році свідчать про нижчу якість порівняно з іншими закладами вищої освіти, а відсоток тих, хто не долає поріг «склав / не склав» переважно більший ніж середній по Україні

№	Заклад вищої освіти	2023			2024		
		Складали ЄДКІ	Не подолали поріг склав / не склав	% осіб, що не подолали поріг	Складали ЄДКІ	Не подолали поріг склав / не склав	% осіб, що не подолали поріг
1	Національна академія Служби безпеки України	42	2	4,76	41	4	9,8
2	Національна академія внутрішніх справ	399	36	9,02	307	34	11,1
3	Національна академія Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького	11	1	9,09	-	-	-
4	Львівський державний університет внутрішніх справ	126	12	9,52	119	14	11,8
5	Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ	41	4	9,76	12	4	33,3
6	Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	130	17	13,08	107	15	14,01
7	Академія державної пенітенціарної служби	80	13	15,38	23	2	8,7
8	Харківський національний університет внутрішніх справ	80	13	16,25	84	22	26,2
9	Одеський державний університет внутрішніх справ	90	16	17,78	68	8	11,8

№	Заклад вищої освіти	2023			2024		
10	Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ	23	6	26,09	29	5	17,2
11	Донецький державний університет внутрішніх справ	38	11	28,95	24	4	16,7
12	Черкаський інститут пожежної безпеки Національного університету цивільного захисту України	-	-	-	8	3	37,5
Середній рівень по Україні				11	11,56		

Подібні результати можна простежити і під час складання вступного іспиту на магістратуру з права та міжнародного права. Середній бал з блоку Право осіб, які були зареєстровані на проходження тестування вищими військовими навчальними закладами та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання **нижчий, ніж середній по Україні**.

Результати тестування з блоку «Право» ЄФВВ у 2023 році					
ЗВО		Кількість осіб, які склали	Середній бал в шкалі 100-200	Кількість, які не склали	Не з'явилися
МВС					
1	Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	184	124,65	2	28
2	Донецький державний університет внутрішніх справ	15	128,85	1	9
	Криворізький навчально-науковий інститут	23	122,7	0	5
3	Львівський державний університет внутрішніх справ	245	126,7	4	16
4	Одеський державний університет внутрішніх справ	82	123,3	3	11
5	Харківський національний університет внутрішніх справ	112	120,4	4	24
	Сумська філія	39	125,7	1	2
6	Національна академія внутрішніх справ	276	123,6	5	76
ДСНС					
7	Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України	7	115,7	0	1
Мін'юст					
8	Пенітенціарна академія України	111	118,5	4	19
Загалом по всіх закладах вищої освіти в Україні		10366	130,14	184	

Результати тестування з блоку «Право» ЄФВВ у 2024 році

ЗВО	Кількість осіб, які склали	Середній бал в шкалі 100-200	Кількість, які не склали	Не з'явилися
МВС				
1 Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	223	118,5	12	45
2 Донецький державний університет внутрішніх справ	53	121,5	1	13
Криворізький навчально-науковий інститут	44	120,1	1	14
3 Львівський державний університет внутрішніх справ	316	121,7	4	41
4 Одеський державний університет внутрішніх справ	154	120,4	4	64
5 Харківський національний університет внутрішніх справ	196	121,6	4	54
Сумська філія	50	120,9	1	10
6 Національна академія внутрішніх справ	461	121,3	7	77
ДСНС				
7 Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України	2	118	0	4
Мін'юст				
8 Пенітенціарна академія України	64	124,9	1	8
Загалом по всіх закладах вищої освіти в Україні	11740	127,82	261	

ВИСНОВКИ

1. Існування двох різних систем підготовки правників: в академічних університетах та вищих військових навчальних закладах і закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання (військові та поліцейські академії), суперечить міжнародним стандартам і порушує міжнародні принципи доступу до вищої освіти.
2. Чітке інституційне розмежування підготовки фахівців для правничої професії та підготовки кадрів для органів служби безпеки та органів правопорядку забезпечить виконання Україною вимог на шляху до ЄС.
3. Обмеження права на підготовку правників у вищих військових закладах і закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання призведе до значної економії коштів державного бюджету на підготовку правників та істотно зменшить плінність кадрів в органах правопорядку.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Провести публічне обговорення проєкту Закону України «Про вищу юридичну (правничу) освіту та первинний доступ до правничої професії».
2. З лідерами суспільних думок провести експертне обговорення широкого кола питань, пов'язаних з інституційним розмежуванням підготовки правників та підготовки фахівців для органів правопорядку.
3. Через засоби масової інформації поінформувати суспільство та професійну правничу спільноту про основні заходи забезпечення якості підготовки правників як одну з умов на шляху інтеграції України до ЄС.
4. Верховній Раді України законодавчо обмежити будь-яку можливість для вищих військових закладів освіти, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти державної форми власності та закладів освіти із специфічними умовами навчання здійснювати підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальностями D8 «Право» та D9 «Міжнародне право», а передбачити за цими закладами вищої освіти підготовку виключне право здійснювати підготовку фахівців за тими спеціальностями, які потребують специфічних умов здобуття вищої освіти, зумовленими особливостями отримання кваліфікації з

галузі знань «Безпека та оборона». З цією метою пропонується внести наступні зміни до Закону України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 37-38, ст. 2004; 2023 р., № 135, ст. 795):

пункт 2 Розділу XV доповнити такими новими пунктами:

- «29) вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти державної форми власності і заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання можуть здійснювати підготовку фахівців виключно за спеціальностями галузі знань «Безпека та оборона»;
- 30) підготовка фахівців за спеціальностями галузі знань Безпека та оборона може здійснюватися виключно вищими військовими навчальними закладами і закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання, або військовими навчальними підрозділами закладів вищої освіти державної форми власності;
- 31) заклади вищої освіти, які не мають статусу військового навчального закладу або закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання з ____ року припиняють набір здобувачів вищої освіти за спеціальностями галузі знань «Безпека та оборона».

5. Верховній Раді України ухвалити Закон України «Про вищу юридичну (правничу) освіту і первинний доступ до правничої професії для забезпечення закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальностями D8 «Право» та D9 «Міжнародне право», академічних свобод для здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, включаючи свободу думки, слова, об'єднань та викладання, а також академічної мобільності, відповідно до Принципів реалізації права на академічну свободу, затверджених на 56-й сесії Ради ООН з прав людини від 31 травня 2024 року. З цією метою передбачити у цьому законі наступні положення:

- заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти не здійснюють підготовку фахівців із вищою юридичною (правничою) освітою;
- останній набір вступників для здобуття вищої юридичної (правничої) освіти до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти здійснюється у 2027 році;
- здобувачі вищої юридичної (правничої) освіти, які вступили до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти для здобуття вищої правничої освіти, до набрання чинності цього закону продовжують навчання до його завершення;
- навчання здобувачів вищої освіти, розпочате до набрання чинності Законом України «Про вищу юридичну (правничу) освіту та первинний доступ до правничої професії» завершується відповідно до правил встановлених на день початку навчання.

6. Кабінету Міністрів України після набрання чинності Законом України «Про вищу юридичну (правничу) освіту та первинний доступ до правничої професії» і припинення набору вступників для здобуття вищої юридичної (правничої) освіти до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти збільшити державне замовлення у цих закладах вищої освіти з відповідних спеціальностей з галузі знань «Безпека та оборона».

7. Кабінету Міністрів України для здобувачів вищої юридичної (правничої) освіти скасувати положення, яке було запроваджене Постановою від 26 травня 2023 р. №529, про звільнення від складання ЄДКІ у період воєнного стану та протягом одного року після його припинення, здобувачів вищої освіти, які навчаються у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, які є військовослужбовцями, поліцейськими, рятувальниками або особами рядового чи начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби.
8. Для забезпечення гласності та відкритості процесів, пов'язаних з інституційним розмежуванням підготовки правників та фахівців для органів безпеки та правопорядку рекомендувати Комітету з питань правової політики Верховної Ради України провести парламентські слухання з цього питання, а також низку науково-практичних заходів (круглих столів, експертних дискусій тощо).
9. Для формування професійної та громадської думки щодо важливості та необхідності інституційного розмежування підготовки правників та фахівців для органів безпеки та правопорядку рекомендувати Комітету з питань правової політики Верховної Ради України спільно з правничими громадськими організаціями провести інформаційну кампанію щодо роз'яснення цих питань.

